

A Soproni Múzeum fennállásának 150. évfordulója alkalmából a Soproni Szemle tematikus száma a múzeumhoz köthető neves személyiségeknek is méltó emléket kíván állítani. Írásomban megkísérlem bemutatni a Soproni Múzeum egyik kevésbé ismert igazgatójának, Lauringer Ernőnek a szakmai pályafutását, elsősorban a Soproni Múzeum történetére vonatkozóan.

Lauringer Ernő Albert 1883. január 1-jén született Kőszegen Lauringer János lakatos és Hailand Cecília gyermekeként.¹ A nyolc testvér közül ő volt a legfiatalabb. Középiskolai tanulmányait Kőszegen és Sopronban, a bencés gimnáziumban végezte. Egyetemi tanulmányait Budapesten, Kolozsvárott és Lipcsében folytatta. 1906-ban szerzett történelem-földrajz szakos tanári oklevelet a kolozsvári Ferenc József Tudományegyetemen. Többször járt tanulmányúton Németországban. Tanári pályájának állomásai 1905-től Kisszeben, 1906-tól 1908-ig a brassói állami főreáliskola. Ezeken a helyeken helyettes tanárként működött. 1908-tól Szentgotthárdon, az állami gimnáziumban tanított, majd

Lauringer Ernő portréja, Diebold Károly, 1940. SOM, Fotótár, ltsz.: 15800

¹ Magyar Nemzeti Levéltár (MNL), Anyakönyvek (digitalizált mikrofilmek), kőszegi római katolikus keresztelési anyakönyvek, 1883.

1911-ben a Soproni Állami Főreáliskolába (a mai Széchenyi István Gimnázium) neveztek ki nyilvános rendes tanárnak. 1919 szeptemberétől 1941-ig az intézmény igazgatói tisztét is betöltötte. Sokoldalú érdeklődésének köszönhetően 1914-ben múzeumi segédőr lett, majd 1916. szeptember 25-én a vármegye és a város által kiküldött bizottság dr. Baán Endre főispán elnöklete alatt a múzeum főörvévé választotta.² Tanári, majd iskolaigazgatói munkája mellett nagy felelősség nehezedett a vállára, amikor az első világháború közepette átvette a múzeum vezetését olyan elődöktől, mint Kugler Alajos és Bünker János. A múzeum 1913-ban költözött a városházáról a kultúrpalotává átalakított egykori Lenck-villa épületébe. Az első világháború alatt a pénzihiány és a zavaros történelmi viszonyok közepette nem lehetett szó nagyarányú fejlesztésekről. Az intézményt 1918-ban az őszirózsás forradalom miatt bezárták, majd 1923. augusztus 20-án nyitották meg újra.³ Ebben az évben történt meg a múzeum épületének belső tatarozása, majd a gyűjtemények rendezése.⁴ A múzeumban folyó munkákat gyakorlatilag egyedül kellett vinnie, a leltározásban és a gyűjtemények kezelésében csak ideiglenesen állt rendelkezésére Graf Samu evangélikus elemi iskolai igazgató, Pötttschacher Rudolf, majd Csipkés Kálmán rajztanár, akik önkéntesként végeztek múzeumi leltározási és rendezési munkát, minimális díjazás fejében. Ebben az időben *Sopronvármegye és Sopron szab. kir. város egyesített múzeuma* fenntartója *Sopron vármegye és Sopron sz. kir. város Régészeti Társulata* volt, így amikor a múzeum a működésére segílyt akart kérni, mindig másra hártották a szervezetek ennek megadását.⁵ A korabeli iratokból ítélve „[...] a megye és a régészeti társulat készséggel adta át a múzeumot a városnak.”⁶ A múzeum 1922. szeptember 10-én került Sopron törvényhatósági jogú város kezelésébe. A városi közgyűlés a tulajdonába való átvételt 1923. február 22-én elfogadta, és a múzeum új neve *Sopron szab. kir. város múzeuma* lett. Az 1920-as évektől a múzeum gyűjteményei gyarapodtak, és a látogatók létszáma is nőtt.⁷ Lauringer feldolgozta a múzeumi könyvtár, régiségtár, képtár és éremgyűjtemény anyagát.⁸ 1926-ban a Várhelyen (Burgstall) végzett ásátásokat, ahol egy gazdag sír anyagát (urnák, szitulák, tálak) megmentette a múzeum számára.⁹ 1927. július 23-tól augusztus 27-ig további ásátásokat végzett a Várhelyen (Burgstall), ahol négy Hallstatt-kori sírból urnák és edények kerültek elő. A legértékesebb innen előkerült lelet egy agyagból készült napkerék volt.¹⁰ Ásátásokat végzett még a Bécsi-dombon, Bányogszováton és Rábapordányban. Rábapordányban egy népvándorlás kori lelőhelyen végzett régészeti feltárásokat, majd megfordult Nicken és Sajtoskálón is. Ettől az évtől Pötttschacher Rudolfot

² Mihalik József (szerk.): Múzeumi és Könyvtári Értesítő. 10. évfolyam, 4. füzet. Budapest, 1916, 214.

³ Soproni Múzeum (SOM), Iktatott ügyviteli iratok (Ikt. ügyv. ir.), 42/1930. 1930. május 27.

⁴ SOM, Ikt. ügyv. ir. 20/1923. 1923. október.

⁵ SOM, Ikt. ügyv. ir. 20/1923. 1923. október.

⁶ SOM, Régi múzeumi iratok, Lauringer Ernő levelezése. Kézirat, 1936. október 16.

⁷ SOM, Ikt. ügyv. ir. 43/1924. 1924. október 31.

⁸ SOM, Ikt. ügyv. ir. 40/1926. 1926. december 13.

⁹ SOM, Ikt. ügyv. ir. 81/1941. Összefoglaló jelentés, 1941. július 21.

¹⁰ SOM, Ikt. ügyv. ir. 28/1927. 1927. december 15.

alkalmazta múzeumi segéderőként, majd ásatásokat végzett a bécsi-dombi amfiteátrum területén. 1928-ban a régészeti munkát szüneteltette, mert arra koncentrált, hogy elkészüljön a múzeumi műtárgyak leltározásával.¹¹ Elsősorban a múzeum numizmatikai gyűjteményét és szakkönyvtárát gyarapította, több szakmai folyóiratra is előfizetett.¹² Ebben az évben kaptak villanyvilágítást a múzeum helyiségei, és ekkor gyarapodott a néprajzi gyűjtemény egy teljesen felszerelt fertőrákosi halászkunyhóval.¹³ 1930-ban a múzeum gyűjteménye egy 1681-es koronázási éremmel bővült.¹⁴ 1931-ben elkészült a múzeum tárgyainak katalógusa.¹⁵ Ebben az évben Lauringer a Himmelsthronon (Istenszéke) végzett ásatásokat, ahol Hallstatt és La Tène-kori veremlakások maradványaira, egy kőkori baltára, bronzgyűrűkre, fibulákra, karperecekre, valamint gyöngyökre és állati csontmaradványokra bukkant.¹⁶ Tízévi működés után a múzeumot felújították.

Lauringer 1931. április 18-án kelt levelében panaszolta a polgármesternek, hogy gyakorlatilag egyedül kell viselnie a múzeum gondjait, miközben a múzeummal szemben támasztott igények évről évre nőnek.¹⁷ 1930. április 3-án régészeti feltárás során 769 darabból álló ezüst éremleletet találtak Goisser Mátyásné fertőrákosi lakos földjén, amely 1931 januárjában került a múzeumba.¹⁸ 1931. január 10-én kerültek a fertőszentmiklósi céhzászlók a Soproni Múzeumhoz.¹⁹ 1931 júliusában a hasfalvi korongot a Magyar Nemzeti Múzeumba szállították restaurálásra. Igazgatósága alatt 1932-ben a múzeumba került két 18. századi faszobor a Szent Mihály templomból. A következő évben főleg a néprajzi tárgyak leltározása folyt. 1932 augusztusában a Várhelyen történt ásatáson vaskori urnák kerültek elő. Ebben az évben Pötschacher Rudolf helyére felvette Csipkés Kálmánt kisegítő munkatársnak. 1933. május-júniusban a múzeum kiállítást rendezett régi népi hímzésekéből és varrottasokból (237 db tétel). Az évben megtörtént a soproni címeres köemlékek összeírása, valamint a bécsi-dombi amfiteátrum teljes feltárása.

Lauringer szívén viselte a múzeum kertjének sorsát is. Amikor a kertet megnyitották a szélesebb nyilvánosság előtt, egyre több vandál rongálta a kertet, ezért ideiglenes bezárását rendelték el.²⁰ 1932-ben a múzeum vaskerítését is fel kellett újítani.

Szóba került a capitoliumi triász elhelyezése is: a szoborcsoport a feltárása óta szabad ég alatt volt, és Lauringer a múzeum szuterénhelyiségében kívánta elhelyezni őket. 1934-ben tervbe vette a Széchenyi- és az Esterházy-szoba létrehozását is: a Széchenyi-szoba számára a Soproni Képzőművészeti Kör letétbe helyezte Mátrai Lajos Széchenyi-mell-

¹¹ SOM, Ikt. ügyv. ir. 42/1928. 1928. december 20.

¹² SOM, 1929. évi jelentés. 1929. december 20.

¹³ SOM, 1929. évi jelentés. 1929. december 20.

¹⁴ SOM, 1930. évi jelentés. 1930. december 17.

¹⁵ SOM, 1931. évi jelentés. 1931. december 28.

¹⁶ SOM, 1931. évi jelentés. 1931. december 28.

¹⁷ SOM, Ikt. ügyv. ir. 26/1931. 1931. április 18.

¹⁸ SOM, Ikt. ügyv. ir. 1-2/1931. 1930. április 8; 1931. január 3.

¹⁹ SOM, Ikt. ügyv. ir. 7/1931. 1931. január 15.

²⁰ SOM, Ikt. ügyv. ir. 38/1931. 1931. július 14.

szobrát gipszből, valamint két képet a Széchenyi-szoborról az 1897-es felavatás után.²¹ Gróf Széchenyi Bálint hegykői nagybirtokossal is levelezett a Széchenyi-emlékszoba ügyében.²² A Széchenyi István és Esterházy Pál nádor emlékére létrehozott kiállítást a Caesar-házban kívánta elhelyezni, mivel itt ülésezett az 1681-es soproni országgyűlés felsőtáblája, és Esterházy Pált ott választották nádorrá. A kiállítás Széchenyi kézírataiból, életrajzaiból, műveiből és Széchenyi-emlékérmekből állt volna. Az Esterházy-szobát Lauringer a Caesar-ház legnagyobb termében kívánta berendezni.²³ A terv végül meg hiúsult, mert a Caesar család örökösei nem egyeztek bele a Caesar-ház tulajdonjogának átadásába a város részére, valamint igényt tartottak volna a lakásukra az első emeleten.²⁴ A múzeumi költségvetésben vásárlásokra előirányzott összeg (3500 P) nagy részét új tárolószekrények beszerzésére, valamint műtárgyak restaurálására fordították.²⁵ 1934-ben ajándékozás révén gyarapodott a múzeum gyűjteménye Fabricius Endre egykori soproni polgármester 1823-ból való ezüst díszkardjával. 1934-ben a múzeumot a tatarozási és a leltározási munkák miatt bezárták.²⁶

Storno Miksa javaslata alapján 1935-ben szóba került egy „tüzérmúzeum” alapítása a városi múzeumon belül a Volt Soproni Tüzérek Bajtársi Köre tárgyaiból. A múzeum tervezett helye az üvegpavilonban és a pincében lett volna.²⁷ A terv végül nem valósult meg. 1935-ben megnyitották a Széchenyi-emlékszobát és felújították a képtárat. Az időközben leromlott állagú épület külső felújítására a városi közgyűlés 50 ezer pengő segínyt szavazott meg. Az évben rengeteg elemi iskolai és gimnáziumi csoport látogatta a múzeumot. 1936. július 17-én a vallás- és közoktatásügyi miniszter a múzeumot közgyűjteménnyé nyilvánította: ennek nagy jelentősége volt, ugyanis addig *„csak az ország kimondottan legértékesebb gyűjteményeit nyilvánították közgyűjteménynek”*.²⁸ Innentől az intézkedés, irányítás és ellenőrzés joga a Közgyűjtemények Országos Főfelügyelőségét illette meg.²⁹

1936-ban Lauringer fontos feladatának tekintette a múzeum tatarozását. A városi mérnöki hivatal részéről szerepelt a tervek között egy új épületszárny építése és az üvegpavilon lebontása, Schármár Károly építész viszont az üvegpavilon megtartása mellett foglalt állást. Lauringer a magas fenntartási költségek és kihasználatlanság miatt nem támogatta Schármár elképzelését, bár írta, hogy értékeli a múzeumért tett korábbi munkáit és segítségeit. Azzal is érvelt, hogy az üvegpavilon felől a legkönnyebb betörni a múzeumba. A város végül Schármár tervét fogadta el. A belső felújításról is szó esett: elsősorban az üvegszekrények modernebbre cserélését vették fontolóra. Már az 1930-as évek közepén

²¹ SOM, Ikt. ügyv. ir. 47/1935. 1935. május 14.

²² SOM, Ikt. ügyv. ir. 62/1935. 1935. június 8.

²³ SOM, Ikt. ügyv. ir. 3/1936. 1936. január 17.

²⁴ SOM, Ikt. ügyv. ir. 5/1936. 1936. február 25.

²⁵ SOM, 1938. évi jelentés. 1939. január 31.

²⁶ SOM, 1938. évi jelentés. 1939. január 31.

²⁷ SOM, Ikt. ügyv. ir. 110/1935. 1935. november 27.

²⁸ SOM, Régi múzeumi iratok, Lauringer Ernő levelezése. Kézirat, 1936. október 16.

²⁹ SOM, Régi múzeumi iratok, Lauringer Ernő levelezése. Kézirat, 1936. október 16.

megfogalmazódott, hogy a múzeumot egy belső, központi helyre kellene költöztetni, mivel távol esik a város központjától.

1936-ban órákiállítást rendezett a múzeum, amelyhez magánszemélyek is kölcsönözték értékes darabjaikat. 1937-ben üveg-és kerámiakiállítás valósult meg a múzeumban.³⁰ 1937-ben gróf Széchenyi Bertalan felajánlotta a múzeumnak gróf Széchenyi István karosszékét.³¹ 1937 nyarán porcelán-és üvegkiállítás került megrendezésre az intézményben, az állat-és kövületgyűjteményt pedig a kertben álló filagóriába helyezték át.³²

1938-ban az állattári helyiségbe került a kerámiagyűjtemény, amely addig az alagsorban volt.³³ A múzeum 1938-as tatarozására már az előző években elkülönítettek megfelelő összegeket.³⁴ Szó esett egy ötvös-kiállításról, valamint az 1938-as Eucharisztikus Emlékév alkalmából egy egyházi kegytárgy-kiállítás tervéről is.³⁵ A múzeumi költségvetésben vásárlásokra előirányzott összeg (3500 P) nagy részét új tárolószekrények beszerzésére, valamint műtárgyak restaurálására fordították. 1939-ben került a múzeumba dr. Vághy Béla nyugdíjas városi főtanácsos hagyatéka, amely főleg 18. századi bútorokból, olajképekből és 19. századi porcelánokból állt.³⁶ 1939 tavaszán a kerámiai anyagot az üvegpavilonból az alagsorba vitték át: a pavilonba a céhemlékek terme került kialakításra.³⁷ 1940-ben Wachtel Frigyes elemi iskolai tanító felajánlotta a múzeumnak kövület-, csiga-és kagylógyűjteményét, amely szintén a múzeum kerti lakába került.³⁸

1941-ben a második világháború még nem volt közvetlenül hatással a múzeum ügyvitelére. Ebben az évben értékes soproni műtárgyak, valamint gróf Széchenyi István születésének 150. évfordulója alkalmából fontos Széchenyi-relikviák kerültek a múzeum gyűjteményeibe.³⁹ 1943-ban restaurálták a Sopronbánfalváról származó barokk kori egyházi falfaragványokat, valamint megkezdték a múzeumkertben található evangélikus sírkövek felújítását. A nyár végén az alagsor déli oldalának legerősebben boltozott középső helyiségét óvóhellyé alakították át, és ide helyezték az értékesebb kerámia-anyagot.⁴⁰ Ebben az évben Lauringer a Soproni Szemlében *Sopron szabad királyi város emlékérméi* címmel írt nagyobb tanulmányt. Februárban több napos utat tett Budapestre, melynek során megtekintette a múzeumokat, kiállításokat, s felvette a kapcsolatot a helyi múzeumok vezetőivel. A régiségkereskedésekben és az antikváriumokban pedig soproni vonatkozású régis metszetek, érmek, könyvek után kutatott.⁴¹

³⁰ SOM, Ikt. ügyv. ir. 101/1936. 1936. augusztus 10.

³¹ SOM, Ikt. ügyv. ir. 24/1937. 1937. március 22.

³² SOM, Ikt. ügyv. ir. 81/1941. Összefoglaló jelentés, 1941. július 21.

³³ SOM, 1938. évi jelentés. 1939. január 31.

³⁴ SOM, Ikt. ügyv. ir. 87/1937. 1937. október 10.

³⁵ SOM, Ikt. ügyv. ir. 87/1937. 1937. október 10.

³⁶ SOM, 1940. évi jelentés. 1941. január 31.

³⁷ SOM, Ikt. ügyv. ir. 81/1941. Összefoglaló jelentés, 1941. július 21.

³⁸ SOM, Ikt. ügyv. ir. 81/1941. Összefoglaló jelentés, 1941. július 21.

³⁹ SOM, 1941. évi jelentés. 1942. január 26.

⁴⁰ SOM, 1943. évi jelentés. 1944. január 26.

⁴¹ SOM, 1943. évi jelentés. 1944. január 26.

Lauringer Ernő 1911-től 1941-ig volt a Soproni Állami Főreáliskola igazgatója. A trianoni döntés után a főreáliskola jövője is megkérdőjeleződött, az iskola bútorai a soproni népszavazásig Győrben várták becsomagolva a sorsukat. Az intézmény az 1922/23-as tanévtől vette fel Széchenyi István nevét. 1930-ban a főreáliskolát reálgimnáziummá szervezte át: ezzel az volt a célja, hogy az iskola vonzó legyen a „vidék legtehetségesebb fiai” számára is, akik a reálgimnáziumi érettségivel sokkal több lehetőséget kaphatnak a továbbtanulásban.⁴² Az intézmény 1935-től gimnáziumként működött tovább. 1937-ben kinevezték tanügyi főtanácsossá. 1937 novemberében az iskola fődémszerkezetének jelentős része beomlott, ekkor ideiglenesen ki kellett költözni az épületből és csak két évvel később, 1939-ben térhettek vissza oda.⁴³ Tanári és iskolaigazgatói munkája során „[...] mindenkor azon volt, hogy ápolja a testületi szellemet, hogy békés együttműködést létesítsen a testületben [...] az ifjúsággal szemben mindenkor humánus volt, segített akkor és ott, amikor kellett és amikor lehetett.”⁴⁴

1910-ben vette feleségül a komáromi származású Czike Margitot.⁴⁵ Házasságukból három fiú és egy leány született: Margit 1912-ben, Ernő 1914-ben, Albert 1916-ban és István 1920-ban. Gyermekeit példásan, hazafias szellemben nevelte. Ernő mérnök lett, később az USA-ban telepedett le. Albert bányamérnök lett, leszármazottai máig Sopronban élnek.

A muzeológián belül elsősorban a régészet és a numizmatika területe érdekelte. A múzeum éremtárát fejlesztette és gyarapította, majd annak nagyszámú, értékes darabjait fel is dolgozta. Az ő idejében, 1937-ben állították fel a Jupiter-triászt, és létesítették a természetrajzi pavilont, amely 1944-ben elpusztult. Több régészeti és numizmatikai tanulmányt publikált a helyi napilapokban és folyóiratokban. Szerkesztőbizottsági tagja volt a Soproni Szemlének, amelyben ismertetései jelentek meg.

Számos társadalmi megbízatást töltött be a városban: munkái mellett tagja volt a város törvényhatósági képviselő-testületének, választmányi tagja volt a soproni kaszinónak, elnöke a kaszinó könyvtárának, valamint választmányi tagja volt a Soproni Katolikus Körnek és rendes tagja a soproni Katolikus Konventnek. 1933-tól a Magyar Numizmatikai Társulat tagjává választották.⁴⁶

Hazai és külföldi múzeumok látogatása során kamatoztatta tapasztalatait Sopron város múzeuma részére. A múzeumi ügyvitel pontossága érdekében iktatókönyvet és gyarapodási naplót vezetett be, kapcsolatokat ápolt hazai és külföldi múzeumokkal, tudományos intézményekkel. Igazgatósága alatt a múzeumnak lényegében minden gyűjteménye számottevően gyarapodott vásárlások, ásatások és ajándékozások révén. Célja egy olyan megyei jellegű múzeum kialakítása volt, amely a Sopronhoz és Sopron vármegyéhez köt-

⁴² <http://www.soproniszig.hu/post/152#Lau> (letöltés dátuma: 2017. 10. 01.)

⁴³ <http://www.soproniszig.hu/post/152#Lau> (letöltés dátuma: 2017. 10. 01.)

⁴⁴ Soproni Állami Széchenyi István Gimnázium jegyzőkönyv, 1941-42. MNL Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára (GyMSML), VIII. 53 Soproni Állami Széchenyi István Gimnázium iratai, 102. kötet

⁴⁵ Dr. Czike Albert szíves szóbeli közlése.

⁴⁶ SOM, Régi múzeumi iratok, Lauringer Ernő levelezése. Kézirat, 1933. október 16.

hető műtárgyak gyűjtésére, megőrzésére és bemutatására fókuszál. Örvendetes módon a múzeum gyarapodása a látogatottság növelésére is hatással volt. Több nagyszabású kiállítást szervezett, amelyekben magánszemélyek tárgyai is szerepeltek. A legnagyobb magyar emléket ápolva létrehozta a Széchenyi-emlékszobát, restauráltatta a capitoliumi triász-szoborcsoportot, valamint a múzeum 1938-as helyreállítása mellett irányította a gyűjteménytárak újjárendezését.

Múzeumigazgatóságának utolsó éveiben egy nagyszabású modernizációs terv kidolgozásán fáradozott. 1944 elején a múzeum fejlesztésére vonatkozó, 21.133/1943. Pm. számú felhívásra a következő javaslatot⁴⁷ terjesztette fel Sopron város polgármesterének: az 1938–1939-es felújításkor a természetrajzi tárat kitelepítették a kerti lakba, és a tárgyak nagy részét elraktározták. Mivel a tárgyak sűrűn voltak tárolva, javasolta a falba épített szekrények kiépítését. Felmerült a központi fűtés kiépítése műtárgyvédelmi szempontok miatt. Szóba került egy előadóterem kiépítése díszterem és arcképcsarnok céljából. A kevés hely miatt új épületszárnyak kiépítése is szerepelt a tervben, amely múzeumi szolgálati lakást is magában foglalt volna. A terv szerint a Deák tér felőli szárnyhoz kétoldalt egy emeleti szárnyat építettek volna. A szárnyak végétől a Deák téri kerítés árkádos rácsáig egy-egy árkádos folyosót terveztek a sírkövek védett elhelyezésére. A tervezett emelet-ráépítés miatt az épület belső átalakítása is tervben volt. A másik elgondolás szerint a Lenck-villát a kert egy részével együtt el kívánták adni. Lauringer a múzeum hosszú távú fejlesztését egy belvároshoz közeli, teljesen új épület létesítésével kívánta megvalósítani. Ezek a tervek a háború, a támogatás hiánya és Lauringer halála miatt végül nem valósultak meg.

Lauringer a második világháború idején megtette a szükséges műtárgyvédelmi óvintézkedéseket: a múzeumi műtárgyak egy része a Lenck-villa épületébe, a többi része a Szent Mihály-templom kincstárába és a társaskáptalani levéltárba került.⁴⁸ Ebben az évben a soproni zsidóság zár alá vett muzeális értékű tárgyait is a múzeumba szállították.⁴⁹ A múzeum műtárgyaira, egy esetleges légitámadás okozta katasztrófa esetére végül nem kötött a város biztosítást, annak rendkívül magas volta miatt.⁵⁰

Az utolsó években hosszan tartó betegsége nehezítette munkáját, de halála napjáig hűen szolgálta a múzeumot.⁵¹ 1944. október 30-án éjjel, agyszélhűdés következtében hunyt el.⁵² November 2-án délután 3 órakor helyezték nyugalomra a soproni Szent Mihály temetőben.⁵³ Személyében nagy munkabírású szakembert veszített el az intézmény, aki más munkái mellett példásan ellátta a múzeumigazgatói feladatokat, és a lehetőségekhez mérten fejlesztette és modernizálta a múzeumot. Életműve, munkássága és szorgalma példaként áll a jelenlegi és jövőbeli múzeumi generáció előtt is!⁵⁴

⁴⁷ SOM, Ikt. ügyv. ir. 5/1944. 1944. január 22.

⁴⁸ SOM, Ikt. ügyv. ir. 137/1944. 1944. július 31.

⁴⁹ SOM, Ikt. ügyv. ir. 147/1944. 1944. augusztus 9.

⁵⁰ SOM, Ikt. ügyv. ir. 193/1944. 1944. szeptember 26.

⁵¹ SOM, Ikt. ügyv. ir. 18/1945. 1944. évi jelentés. 1945. február 14.

⁵² MNL GyMSMSL, Sopron, halotti anyakönyvek, 1944.

⁵³ SOM, Helytörténeti Gyűjtemény, Aprónyomtatványok, Lauringer Ernő gyászjelentése. Leltári szám nélkül.

⁵⁴ Lauringer irodalmi munkásságát Csatkai Endre állította össze. Ld. SOM, Ikt. ügyv. ir. 24/1949.